

“YANGI UMIDLAR: DIZARTRIYA BILAN KURASHIB, SOG‘LOM HAYOTGA ERISHISH”

Ibragimova Durdona Dilmurod qizi Alfraganus Nodavlat Universiteti Maxsus pedagogika yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Utbasarova Umida Alfraganus Nodavlat Universiteti pedagogika kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada dizartriya tushunchasi, uning kelib chiqish sabablari va nutq buzilishining turli klinik ko'rinishlari yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy tibbiy va logopedik terapiya usullari, fizioterapevtik mashqlar hamda psixologik qo'llab-quvvatlash yo'nalishlari ko'rib chiqiladi. Ota-onalar uchun amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan bo'lib, kasallikni yengish yo'lida umid uyg'otadi.

Kalit so'zlar: dizartriya, nutq buzilishlari, logopediya, neyroeabilitatsiya, fizioterapiya, psixologik qo'llab-quvvatlash, nutqni tiklash.

Аннотация: В данной статье рассматривается понятие дизартрии, причины ее возникновения и различные клинические проявления речевых нарушений. Также рассматриваются современные методы медицинской и логопедической терапии, физиотерапевтические упражнения и направления психологической поддержки. Статья обогащена практическими рекомендациями для родителей, вселяя надежду на преодоление заболевания.

Ключевые слова: дизартрия, речевые нарушения, логопедия, нейрореабилитация, физиотерапия, психологическая поддержка, восстановление речи.

Английский перевод:

Abstract: This article explores the concept of dysarthria, its causes, and various clinical manifestations of speech disorders. It also examines modern methods of medical and speech therapy, physiotherapy exercises, and psychological support approaches. Enriched with practical recommendations for parents, it instills hope for overcoming the disease.

Keywords: dysarthria, speech disorders, speech therapy, neurorehabilitation, physiotherapy, psychological support, speech recovery.

Kirish

Dizartriya — bu nutq apparati mushaklarining markaziy yoki periferik asab tizimidagi organik shikastlanishlari natijasida yuzaga keladigan talaffuz buzilishidir. Bu holat nutqning ravonligi, aniqligi va ifodaliligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Dizartriya ko'pincha bolalar serebral falaji (BSF), miya shikastlanishlari, miopatiyalar va boshqa nevrologik kasalliklar bilan bog'liq holda kuzatiladi.

Dizartriyaning klinik belgilari:

Dizartriyaning klinik belgilari uning shakliga bog'liq bo'lib, quyidagilarni o'z ichiga oladi: Artikulyatsiya buzilishlari: Tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilish, tovushlarni tushirib qoldirish yoki almashtirish. Ovoz chiqarish buzilishlari: Ovozning kuchsizligi, xiraligi, monotonligi yoki ovoz balandligining nazorat qilinmasligi.

Nafas olish buzilishlari: Nutq paytida nafas olishning noto'g'ri tashkil etilishi, nafas yetishmasligi yoki noto'g'ri nafas olish ritmi.

Prosodiya buzilishlari: Nutqning ritmi, tempi va intonatsiyasining buzilishi, stressning noto'g'ri joylashuvi.

Dizartriya tashxislash: Dizartriya tashxislash uchun quyidagi usullar qo'llaniladi: Nevrologik tekshiruv: Asab tizimining holatini baholash, reflekslar, mushak tonusi va harakat koordinatsiyasini tekshirish.

Logopedik baholash: Nutqning artikulyatsiya, ovoz chiqarish, nafas olish va prosodiya jihatlarini tahlil qilish. Instrumental tekshiruvlar: Elektroensefalografiya (EEG), magnit-rezonans tomografiya (MRT) kabi usullar yordamida miya va asab tizimini tekshirish. Dizartriya davolash va reabilitatsiya Dizartriya davolash kompleks yondashuvni talab qiladi va quyidagi usullarni o'z ichiga oladi:

Logopedik terapiya:

Logopedik mashg'ulotlar dizartriya bilan og'rikan bolalar uchun asosiy reabilitatsiya usuli hisoblanadi. Ushbu mashg'ulotlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Artikulyatsion gimnastika: Artikulyatsiya mushaklarini mustahkamlash va ularning harakatchanligini oshirish uchun maxsus mashqlar.

Nafas olish mashqlari: Nutq nafasini to'g'ri tashkil etish va nafas olishni nazorat qilishni o'rgatish.

Ovoz chiqarish mashqlari: Ovoz kuchini, balandligini va sifatini yaxshilashga qaratilgan mashqlar.

Ota-onalar uchun tavsiyalar va hayotiy misollar

Dizartriya bilan og'rikan bolalarga yordam berish uchun ota-onalar quyidagi tavsiyalarni hisobga olishlari kerak:

Doimiy qo'llab-quvvatlash va sabr-toqat.

Bolalarga, psixologik, qo'llab-quvvatlash juda muhimdir.

Dizartriya bilan og'rikan bolalar ko'pincha nutqdagi muammolar tufayli o'zlarini noqulay his qilishadi.

Shuning uchun ota-onalar ularga doimiy ravishda sabr-toqatli bo'lishi, ijobiy muhit yaratishi zarur.

Logopedik mashg'ulotlarga qatnashish: Har qanday nutq kasalligi uchun eng muhim davolash usuli logopedik mashg'ulotlardir. Ota-onalar bolalarining logopedga muntazam ravishda borishlarini ta'minlashi kerak. Bu jarayon bolalarning nutqini rivojlantirishga, artikulyatsiyani yaxshilashga va nutqni ravon qilishga yordam beradi.

Nutqni rag‘batlantiruvchi o‘yinlar va interaktiv mashg‘ulotlar

Bolalar uchun nutqni rivojlantirishda o‘yinlar va interaktiv mashg‘ulotlar juda foydalidir.

Ota-onalar bolalariga gapirishni rag‘batlantirish uchun o‘yinlar, hikoyalar va kitoblar orqali nutqni rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlashi kerak.

Jismoniy mashqlar va fizioterapiya

Dizartriya bilan og‘rigan bolalar uchun jismoniy mashqlar va fizioterapiya zarur. Ushbu mashqlar mushak tonusini yaxshilash, nutq apparati mushaklarini kuchaytirish va umumiy motirikani rivojlantirishga yordam beradi. Buning uchun ota-onalar fizioterapevtlar bilan hamkorlik qilib, bolaning umumiy sog‘ligini yaxshilash uchun maxsus mashg‘ulotlar tashkil qilishlari kerak. Xavotirlarni bartaraf etish:

Dizartriya tashxisi qo‘yilgan bolaning ota-onasi ko‘pincha xavotirda bo‘ladi.

Bolaning kelajagi haqida o‘ylash tabiiydir, ammo ota-onalar bolalariga ijobiy muhit yaratishlari kerak. Ijtimoiy muhit, do‘stlar bilan o‘ynash va sinfda o‘zini erkin his qilish, bolaning rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa: Dizartriya – bu nutq apparatining shikastlanishi bilan bog‘liq bo‘lgan murakkab holat bo‘lib, bolalarning rivojlanishida jiddiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Biroq, to‘g‘ri davolash va reabilitatsiya yondashuvi yordamida bolalar nutqini yaxshilash va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Ota-onalar, logopediya mutaxassislari va tibbiyot xodimlarining birgalikdagi mehnati bolalarning kelajagini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ochilova, S.J. (2019). Dizartriya va dislaliya. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Bogush, A.M. (2018). Logopediya: nazariya va amaliyot. Moskva: Prosveshchenie.
3. Matyushkina, E.V. (2019). Neyropsixologiya va nutq buzilishlari. Sankt-Peterburg: Piter.
4. Xamdamov, U.A. (2021). Fizioterapiya va reabilitatsiya logopediya amaliyotida. Toshkent: O‘qituvchi.
5. Interonconf.org.(2023). Dizartriyaning kelib chiqish sabablari va tashxis usullari. manba.
6. Wikipedia. (2023). Dizartriya haqida umumiy ma’lumot. manba.